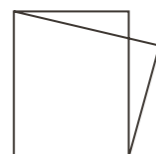

Suna Christensen: Bæredygtig undervisning

Aarhus Universitetsforlag, 2019, 65 sider

Anmeldt af Niels Tange, lektor, Læreruddannelsen i Aarhus, VIA University College

Bæredygtig undervisning er skrevet af Suna Christensen og er den 12. udgivelse i Aarhus Universitetsforlags serie med fællestitlen *Pædagogisk rækkevidde*. Bogen er opdelt i 6 korte kapitler.

I første kapitel introduceres vi til forfatterens udgangspunkt for at skrive bogen, nemlig hendes antropologiske forskning i, hvordan børn undervises og lærer blandt rensdyrjægerfamilier på en jagtboplads i Grønland. Denne forskning har forfatteren gennemført – ikke som distanceret observatør – men som deltager, hvilket fremhæver bogens grundpointe og anslag, at bæredygtig undervisning er undervisning, der bringer børnene tæt på det, de skal lære, således at børnene ikke bare lærer om, men *med* og *i*. I bæredygtig undervisning har man ikke om naturen, men tager barnet med ud i naturen, så det oplever sin forbundethed dermed.

I kapitel 2 udfoldes pointerne fra kapitel 1 blandt andet gennem beskrivelse af bør-

nene i jægerfamilierne som *små jægere*, hvilket er en opfordring til at betragte børnene i folkeskolen som integreret i naturen og omverdenen. Dette blik kan ifølge forfatteren hjælpe skolen væk fra dens snævre fokus på faglige mål og samfundsmæssig økonomisk vækst. For jægerne, der lever integreret i naturen, er det vigtigste nemlig ikke kun den næste fangst, men i lige så høj grad ansvaret for at naturen og mennesket sameksisterer på et bæredygtigt grundlag. Derfor bør skolen forstå vækst på en anden måde, nemlig den som Tim Ingold og John Dewey ifølge forfatteren er fortalere for, og som er udtrykt i skolens formål og FN's verdensmål. Et vækst-begreb forfatteren definerer som *forstærkning af sociale fællesskaber gennem ansvarlige handlinger*.

I kapitel 3 præsenteres skolen som et *relationssted*. I sin forskning oplevede forfatteren, at jægerne ikke først og fremmest underviste børnene, for at de skulle lære noget og blive dygtige,

men for at skabe et stærkt fællesskab i børnegruppen. Dette fællesskab er lokalt, men bliver et billede på det globale fællesskab, som f.eks. Hausgaard taler om, når han synger om, *at Jorden er rund*. For at understøtte dette fællesskab er det desuden vigtigt for forfatteren at medtænke de fysiske rammer, og forfatteren nævner her Gaudi som mulig inspiration.

I kapitel 4 kommer forfatteren med et konkret eksempel fra den danske folkeskole på, hvordan bæredygtig undervisning, der indeholder de elementer, der er fremhævet i de tidligere kapitler, kan se ud. Undervisningsforløbet tager udgangspunkt i FN's verdensmål, det er projekt- og problemorienteret, og det indbefatter besøg uden for skolen. Forfatteren beskriver forløbet som et eksempel på Dewey-inspireret erfaringspædagogik og har i sin samtale med læreren fundet frem til, at denne form for undervisning fremmer et læringsudbytte, som man ifølge forfatteren ikke kan læse sig til, f.eks. at begå sig ansvarligt i et fællesskab, at problemer er svære at løse, tillid, respekt osv. Hertil finder forfatteren en parallel til Peter Bastians begreb om *læring i mellemlagene* fra hans bog *Mesterlære*. Pointen er, at problemorienteret, praksisnær undervisning lærer børnene alt det, *man kun kan lære ved at være der*, som forfatteren skriver.

I kapitel 5 tematiserer forfatteren forholdet mellem teori og praksis – eller forholdet mellem *at lære med hånden og hjertet over for at lære med hovedet* – ved at foreslå, at forholdet mellem de praktisk-musiske fag og de boglige fag i folkeskolen skal gentænkes. Som billede herpå nævner hun Mattias Tesfayes begreb om håndværkerens *kloge hænder* som korrektiv til f.eks. virkelighedsfjerne

arkitekters fortænkte og ikke bæredygtige indretningsideer. Konkret foreslår forfatteren en kobling af de teoretiske og de praktiske fag frem for den nuværende forståelse af de praktisk-musiske fag som mindre vigtigt vedhæng til elevernes uddannelse. Dette kræver af læreren – ikke planlægning – men *forberedelse*, der organiserer undervisningen således, at teori og praksis kan spille sammen i undervisningsforløbet. Kapitlet afsluttes med et eksempel fra folkeskolen på et undervisningsforløb, der kobler teori og praksis ved at lade eleverne indgå i arbejdet med at opbygge og drive en restaurant.

I sjette og sidste kapitel foretager forfatteren en slags opsummering. Med reference til rensdyrjægerne fastslås det, at skolen ikke alene skal klargøre til arbejdsmarkedet, men i lige så høj grad skal gøre mennesker glade, trygge og nysgerrige. Dette kan fremmes gennem praksisrettet, problemorienteret undervisning. Dette betyder ifølge forfatteren ikke, at skolen skal smelte sammen med praksis, og dermed er der heller ikke fuldstændig overensstemmelse mellem rensdyrjægerne og skolen anno 2019. Skolens opgave er i dag senmoderne og kompleks, men det betyder ikke, at skolens rum og virkeligheden ikke kan og bør integreres. Forfatteren beskriver her skolen som et *knudepunkt* mellem fællesskabet, omverdenen, naturen og skolen. Og forfatteren mener, at bæredygtig undervisning søger koblinger mellem disse. Bogen afsluttes med reference til Benny Andersens kritik af den skole, der *gør læring til beskæring* fremfor at sætte børnene fri til at vokse vildt.

Bæredygtig undervisning er udgivet som en del af Aarhus Universitetsforlags serie

Pædagogisk rækkevidde, og tanken bag er, at forskere og eksperter i kort og let tilgængelig form skriver om et aktuelt pædagogisk emne på en sådan måde, at lærere og andre kan blive inspireret til at inddrage denne viden i deres egen praksis. Og lykkes *Bæredygtig undervisning* så med dette?

Min vurdering er klart ja.

Bogen er skrevet i et letlæst, enkelt og uakademisk sprog uden referencer og henvisninger. Den er ikke opbygget på vanlig stringent vis, men bevæger sig frit og let rundt i forskellige relevante tematikker, der blander pædagogiske, didaktiske og samfundsmæssige perspektiver. Og denne form opleves ikke forstyrrende, da sammenhængen stort set altid er klar.

Bogen er ambitiøs og tager uimponeret fat i centrale pædagogiske temaer, f.eks. debatten om læring versus dannelse og formålsorienteret undervisning og den gamle diskussion om teori over for praksis i skolen, som der også er fokus på med den aktuelle ambition om udviklingen af en mere praksisrettet skole. Derudover jonglerer forfatteren med et væld af aktuelle didaktiske tematikker som *problemorienteret undervisning*, *stedbaseret undervisning*, *konteksten og det sociale fællesskabs betydning i skolen*, *elevdeltagelse*, *inklusion og differentiering*.

Dette er som sagt et stort brød at slå op på få sider, men bogens store kvalitet er, at den lykkes med at samle alt dette i en grundlæggende ambition om bæredygtighed. Bogens centrale pointe bliver altså ikke, at skolen skal arbejde problemorienteret og fokusere på fæl-

lesskabet, men at den skal gøre dette, fordi det er bæredygtigt! Bæredygtighed begynder ifølge forfatteren med "... en dyb forståelse for, at vi selv er en del af den natur, vi lige nu er i gang med at slide ned." Og bogen gør det klart, at alle dens pædagogiske, didaktiske og samfundsmæssige perspektiver faktisk kan spille sammen om at skabe denne forståelse hos barnet.

En anden styrke ved bogen er, at den ikke forfalder til at fremstille et færdigt, forsimplet, pædagogisk koncept om bæredygtig undervisning, som læreren direkte, ureflekteret og i hast kan omsætte til praksis. Bogen påpeger i stedet komplekse problemstillinger og fremstiller generelle overvejelser om didaktiske løsningsmuligheder, krydret med eksempler fra praksis. Dette giver indtryk af en forfatter, der trods sin kritik af skolen fastholder en ydmyghed over for undervisningens vanskelige kunst og giver plads til, at professionelle lærere og skolefolk selv kan omsætte bogens pointer til konkret undervisning.

Men bogen har også en slagside. Den tematiserer den grundlæggende diskussion om forholdet mellem skole og omverden og lægger ud med at understrege, at præmissen for, at undervisningen bliver bæredygtig, er, at skellet mellem skole og omverden overskrides, hvilket jægersamfundet er et eksempel på. Senere i bogen skriver forfatteren, at dette ikke er muligt eller hensigtsmæssigt i et moderne komplekst samfund. Ydermere kalder forfatteren skolen et knudepunkt, og bogen afsluttes med, at forfatteren fastslår, at børnene ikke skal formes i de voksnes billeder, men skal have lov til "at vokse vildt". Her bliver det uklart, hvilken forandring af skolen forfatteren egentlig taler om. Skal skolen opløse afstanden til omverdenen, som jægersamfundet gør, eller efterspørges en Dewey'sk projektorienteret tilgang, hvor problemløsning og erfaring og refleksion er i centrum, eller kan skolen fortsætte som nu med enkelte åben skole- og besøg-ud-af-huset- aktiviteter? Og hvilken af disse tilgange fremmer pointen om, at børnene ikke skal blive

som forældrene, men skal vokse vildt? Man kan jo også mene, at det netop er i en ikke-affirmativ (Benner) afstand mellem skolen og omverdenen, at barnet kan forholde sig distanceret og kritisk til verden og dermed frigøres fra at blive som de voksne.

Under alle omstændigheder bliver det uklart, hvilken forståelse af forholdet mellem skole og omverden forfatteren plæderer for, og dette er ret alvorligt, da det netop er i dette forhold forfatteren placerer præmissen for bæredygtighed.

Dette er en vigtig kritik, men den skal ikke skygge for, at *Bæredygtig undervisning* er en virkelig god, inspirerende og overskuelig bog for alle, der vil fremme bæredygtighed i skolen og samfundet.

Læs den, men ikke for hurtigt. Der er faktisk en del at komme efter.